

การนำเรื่อง *Tortilla Flat* ของ John Steinbeck มาจัด แสดงเป็นละครเพลงไทย*

มาลิทัต พรหมทัตตเวที
ภาควิชาศิลปกรรม
ราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

อาจารย์ชนประคัลภ์ จันทรเรือง ผู้อำนวยการสร้างและผู้กำกับคณะละคร มรดกใหม่ ซึ่งเป็นคณะละครแนวทดลองที่เน้นเรื่องมรดกไทย โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับละคร ได้นำนวนิยายเรื่อง *Tortilla Flat* ของ จอห์น สไตน์แบ็ก (John Steinbeck) มาสร้างเป็นละครไทยในรูปแบบของละครเพลงโดยให้ชื่อว่า วณิพกรำพึง ตัวละครส่วนใหญ่และเค้าโครงเรื่องยังเป็นไปตามต้นฉบับเดิม เพียงแต่ดัดแปลงชื่อ เหตุการณ์ หรือสภาพแวดล้อมให้เป็นแบบไทยๆ ในนวนิยายแดนนี่ (Danny) ตัวเอกของเรื่องซึ่งเป็นคนเพร่ร่อนไปวัน ๆ ไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง เอาแต่กินเหล้าเมามายกับเพื่อนอีก ๒-๓ คน เกิดได้รับมรดกเป็นบ้าน ๒ หลังจากลุงของเขา ตั้งแต่นั้นมาชีวิตของแดนนี่ก็เปลี่ยนไปจากการไม่ต้องรับผิดชอบกับอะไรหรือใคร อยู่ไปวัน ๆ มีกิน ไม่มีกอด หรือขโมยเขากิน กลายเป็นต้องมีการะกับบ้าน ๒ หลังและสถานภาพที่เปลี่ยนไป ภายหลังกินทั้ง ๒ หลังของเขาก็ถูกไฟไหม้ เมื่อไม่สามารถรับมือกับความกดดันทั้งหลายได้ แดนนี่จึงฆ่าตัวตายในที่สุด

ในละคร อาจารย์ชนประคัลภ์ได้นำแนวคิดทางพุทธศาสนาเข้ามาใช้ โดยแสดงให้เห็นว่าความสุขที่แท้จริงนั้นไม่ได้อยู่ที่การเป็นเจ้าของครอบครองทรัพย์สินสมบัติซึ่งเป็นเพียงวัตถุภายนอก แต่อยู่ที่ความสงบภายในจิตใจ ในเมื่อแดนนี่ หรือบุญทั้งในฉบับไทยยังยึดติดอยู่กับกิเลส ความอยากได้ใคร่มี ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่ความทุกข์ เขาจึงไม่สามารถบรรลุถึงความสงบภายในได้ และต้องเสียชีวิตในที่สุด

คำสำคัญ : จอห์น สไตน์แบ็ก, คณะละครมรดกใหม่, ชนประคัลภ์ จันทรเรือง, ไตรลักษณ์

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ จอห์น สไตน์แบ็ก เป็นนักประพันธ์ที่เป็นที่นิยมอย่างท่วมท้นในกลุ่มผู้อ่านชาวไทยก็คือ แก่นเรื่องหลายเรื่องของเขามีความเป็นสากล และบางเรื่องสามารถนำมาสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและ

สถานการณ์ของไทยได้ ข้อพิสูจน์ของความเป็นที่นิยมของสไตน์แบ็กคือ หนังสือที่แปลจากผลงานของเขาเกือบทุกเรื่องสามารถพบได้ในร้านหนังสือส่วนมากในกรุงเทพฯ และจังหวัดใหญ่ ๆ ในประเทศไทย

ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าใจถึงชะตากรรมอันเลวร้ายของครอบครัวโจดส์ (Joads) ใน *The Grapes of Wrath* ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับชาวนาผู้ยากจนในอีสาน ภาคตะวันออกเฉียง

* บรรยายในการประชุมสำนักศิลปกรรม ราชภัฏชัยภูมิ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

ออกเฉียงเหนือที่แห้งแล้งของประเทศไทย ชาวนาเป็นจำนวนมากต้องทิ้งนาข้าวที่แห้งแล้งของตนอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อหางานทำเลี้ยงชีพเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่แล้วจึงพบว่าตนเองอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยและบางครั้งก็เป็นปฏิปักษ์พวกเขาถูกคนในเมืองใหญ่ดูถูกและเอารัดเอาเปรียบ เมื่อขาดการศึกษาและความชำนาญที่พอเพียง งานที่พอจะหาได้ก็มีแต่เป็นคนงานรายวันตามสถานที่ก่อสร้าง ขับรถแท็กซี่หรือรับจ้างทำงานตามบ้าน พวกที่โชคไม่ดีนักอาจกลายเป็นผู้ติดยาเสพติด ขโมย หรือโสเภณี ชีวิตของคนเหล่านี้ได้ถูกนำเสนออย่างสะเทือนอารมณ์ในผลงานของนักประพันธ์ชั้นนำของไทย เช่น *ลูกอีสาน* ของคำพูน บุญทวี และ *People of Esarn* ของพีระ สุธรรม

ความโลภที่สะท้อนให้เห็นใน *The Pearl* จะอยู่ในกมลสันดานของมนุษย์ และตามความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นหนึ่งในสาเหตุของความทุกข์ ซึ่งเป็นข้อหนึ่งในหลักธรรมสำคัญของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ อริยสัจ ๔ อันได้แก่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค กิเลสหรือความปรารถนาอย่างแรงกล้านี้เป็นสาเหตุที่เป็นแกนแท้ของความทุกข์ ดังนั้น นิพพาน หรือการหลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งกรรม จึงเป็นเป้าประสงค์อันเป็นอุดมคติของชาว

พุทธที่แท้จริงทุกคน

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้สไตน์เบกเป็นที่นิยมคือภาษาของเขาซึ่งง่าย ๆ แต่มีลักษณะเป็นบทกวีไม่มีคำยาว ๆ หรือโครงสร้างที่ซับซ้อนที่จะยากสำหรับผู้อ่านชาวไทย ในเมื่อคนไทยได้ชื่อว่ามีความเป็นกวีอยู่ในตัว จึงปรับเข้ากับภาษาที่มีจังหวะจะโคนของสไตน์เบกได้ง่าย ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่นวนิยายหลายเรื่องของสไตน์เบกได้รับคัดเลือกเป็นหนังสือเรียน หรือหนังสืออ่านประกอบ ในโรงเรียนมัธยมหรือมหาวิทยาลัย เกือบทุกเรื่องมีการแปลเป็นภาษาไทย เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่อาจไม่มีความสามารถพอเพียงในการอ่านภาษาอังกฤษเหตุผลที่มีการแปลงานของสไตน์เบกอย่างแพร่หลายจะอยู่ที่ผู้แปลหลงเสน่ห์ของงานของเขา และนวนิยายเหล่านั้นก็เอื้อต่อการแปลด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผู้อ่านนวนิยายของสไตน์เบกอย่างกว้างขวางในประเทศไทย มีเพียง ๒ เรื่องเท่านั้นคือ *The Grapes of Wrath* และ *Tortilla Flat* ที่ถูกนำไปจัดแสดงเป็นละคร บทความนี้จะแสดงให้เห็นว่า *Tortilla Flat* หรือ *โลกีย์ชน* ในภาคภาษาไทยเมื่อนำมาจัดแสดงเป็นละครได้มีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของไทยและของพระพุทธรศาสนาอย่างไร

โครงสร้างของ *Tortilla Flat* มาจาก *Morte D'Arthur* ของ เซอร์

ทอมัส มัลลอรี (Sir Thomas Malory) โดยที่สไตน์เบกได้ระบุไว้ในบทนำของเขาว่า “For Danny’s house was not unlike the Round Table, and Danny’s friends were not unlike the knights of it.”^๑ มีการเปรียบเทียบแบบคู่ขนานที่เห็นได้ชัด ระหว่างการผจญภัยของแดนนี่ (Danny) และผองเพื่อนหรือพวกบ้านนอก (Paisanos) ดูจะเหมือนการล้อเลียนเสียมากกว่าการเปรียบเทียบกับการปฏิบัติตนอย่างห้าวหาญเยี่ยงวีรบุรุษของเหล่าอัศวินโต๊ะกลม ตัวแดนนี่เองเปรียบได้กับพระเจ้าอาร์เทอร์ ซึ่งเป็นแกนกลางของกิจกรรมทุกอย่าง ความตายของเขาก็เทียบได้กับการสวรรคตของพระเจ้าอาร์เทอร์ ตอนท้ายเรื่อง ผองเพื่อนแต่ละคนต่างแยกย้ายไปคนละทิศละทางหลังจากบ้านซึ่งเป็นตัวยึดเหนี่ยวพวกเขาไว้ด้วยกันถูกไฟไหม้ไป จุดนี้คล้ายคลึงกับการแตกแยกของโต๊ะกลมอันเป็นผลมาจากการที่เหล่าอัศวินต่างแยกย้ายกันไปเสาะแสวงหา Holy Grail หรือจอกศักดิ์สิทธิ์ของพระเยซู อย่างไรก็ตาม ความคล้ายคลึงระหว่างทั้ง ๒ เรื่องสิ้นสุดลงตรงนี้ เพราะพวกชาวบ้านใน *Tortilla Flat* ดำเนินชีวิตของพวกเขาตามกฎเกณฑ์ของลัทธิอัศวินซึ่งแตกต่างจากของอัศวินสมัยกลาง ความมีชีวิตชีวาของความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างคนเหล่านี้เองที่

^๑ John Steinbeck, *Tortilla Flat*, (New York: Penguin Books, 1986), p. 1.

เป็นแรงบันดาลใจให้ ชนประคัลภ์ จันท์เรื่อง อดีตอาจารย์สอนศิลปะ การละครในมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งหนึ่งของประเทศไทย นำชาวบ้านเหล่านี้มาชีวิตโลดแล่นอยู่บนเวที

ชนประคัลภ์ จันท์เรื่อง เป็นผู้อำนวยการสร้างและผู้กำกับละคร **มรดกใหม่** ซึ่งเป็นละคร

แนวทดลองที่เน้นเรื่องมรดกไทย ขณะนี้พิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับละคร การท้าทายที่สำคัญที่สุดของคณะ คือ “กระบวนการที่ทำให้ประเทศไทย” แทนที่จะปรับเปลี่ยนมรดกไทย คณะพยายามหาที่ให้มรดกเหล่านี้ได้อยู่ได้

ในสังคมปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่ามรดกไทยไม่มีอะไรขัดแย้งกับโลกสมัยใหม่เลย ตรงกันข้าม มรดกไทยกลับเสนอทางเลือกใหม่ ๆ ให้แก่สังคมชนประคัลภ์กล่าวถึงเหตุผลที่เขาตัดสินใจจัดแสดงละครเรื่อง **วณิพก รำพึง** หรือ *Tortilla Flat* ฉบับไทยไว้ดังนี้

“**โลกิยชน** เป็นนวนิยายเต็มรูปแบบ เท่าที่ทราบยังไม่เคยเห็นหรือได้ยินว่ามีใครนำเรื่องนี้มาทำละครเลย ที่จริงแล้วชื่อของนวนิยายกับชื่อของเวทีนี้มันคนละเรื่อง ตระรกะในการนำเสนอก็ต่างกัน ...เมื่อผมได้รู้จัก JOHN STEINBECK ตั้งแต่คราวนั้น ผมก็ติดตามงานของเขาตลอด แล้วมาสะดุดอยู่ที่เรื่อง TORTILLA FLAT ผมตัดสินใจโดยฉับพลันถึงกับประกาศกร้าวว่าชาตินี้จะต้องทำเรื่องนี้ออกสู่สายตาประชาชนให้ได้ เรื่องนี้สวยมากครับ คนสกปรก ชีโھر ชีเกียจ ชี้อัจฉา ชีเมา ไม่มีหัวนอนปลายตีน ไม่มีอนาคต จรจัด มั่วโลกีย์ ห้าหกคนเป็นตัวเอก สวยมาก ๆ ผมพบว่าเรื่องนี้เขียนขึ้นสำหรับทุกชาติ ทุกภาษา ทุกคนเป็นสากล สิ่งทีบอกอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของความอยากได้ใคร่มี หรือความสุขที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ใจของเราเอง มันยิ่งใหญ่เกินกว่าที่จะปล่อยให้อยู่เป็นเพียงตัวอักษรในหนังสือ แล้วที่สำคัญมันเป็นพุทธ ตัวละครอย่างไ้บุญทิง (DANNY) ที่วัน ๆ ไม่เคยคิดถึงอนาคต ไม่เคยรู้มาก่อนว่าอาหารมื้อหน้าจะเป็นอะไร รู้แต่เพียงว่าหิวเมื่อไหร่ก็ไปขโมยเขากินมีความสุขอยู่แต่กับเพื่อนฝูงชาวโลกิยชนด้วยกันแล้วก็เหล้า จู๊ ๆ ได้รับมรดกบ้านมาสองหลัง สวยมั้ยละครับ คิดง่าย ๆ อย่างนี้ก็ได้อ คุณผู้มั่งงานมีบ้านมีครอบครัวมีเงินฝากประจำ มีเงินสะสม มีญาติพี่น้อง มีความมั่นคงในชีวิต จู๊ ๆ ดิ้นขึ้นมาแล้วพบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีไม่มีเสียแล้ว ฉันทัดฉันทันนั้นจะมองให้ลึกลงไปหน่อยก็ได้บ้านที่ไ้พวกโลกิยชนได้รับนั่นก็คือ วัตถุที่เป็นเครื่องปรุงแต่งที่ทำให้มันเกิดกิเลส เป็นสัญลักษณ์ของความหายนะ บ้านนี้แหละตัวปัญหาสำคัญเพราะพอมีมันเราก็ต้องรักษา ต้องดูแล และในที่สุดก็เปรี๊ยะเทียบ เพราะฉะนั้น การได้รับของพวกโลกิยชนก็เท่ากับการสูญเสียของคนอย่างเรา ๆ ที่อยู่ในสังคม กลับตาลปัตรกันดีไหมละครับ และนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเสน่ห์ของเรื่องนี้

เมื่อดาร์ที่จะทำเรื่องนี้เป็นละคร ก็ต้องคิดอย่างละครเวที นั่นคือประการแรกหาให้ได้ว่าที่ STEINBECK บอกไว้ในเรื่องนี้มีอะไรที่กระทบเรามากที่สุด มีอะไรที่ตรงกับโลกทัศน์เรามากที่สุดแล้วนำมาเป็น THEME หรือสิ่งที่เราจะบอกในละคร ผมอยากจะเน้นตรงที่ว่าสิ่งที่เราคือตัวผมเองจะบอกไม่ใช่ STEINBECK จะบอกนะครับ ตรงนี้สำคัญมากเพราะผมไม่มีทางหยั่งรู้เขาได้หมดจดแน่นอน มันคนละคนกัน ผมพบว่า

เรื่องนี้กระทบผมตรงจุดที่ว่า ความสุขที่แท้จริงหาใช่อยู่ที่วัตถุไม่ มันอยู่ที่ใจเรานี่เอง
นี่คือประโยคที่ผมอยากจะทำในละครเรื่องนี้และนี่คือจุดเริ่มต้นในการทำเรื่องนี้ให้
เป็นละครเวที^๒

เมื่อได้แก่นของเรื่องแล้ว ชน
ประคัลภ์ก็มองหาตัวละครหลักซึ่งจะ
สื่อความหมายของเขาไปสู่ผู้ชมและ
เลือก **บุงกี (Pilon)** ฤษฏีหนึ่งใน
การหาตัวละครหลักสำหรับละคร
เรื่องหนึ่งคือสร้างตัวละครตัวนี้ให้
ตรงข้ามกับแก่นของเรื่องโดยสิ้นเชิง
ในนวนิยาย แदनนี่ คือผู้ที่ได้รับ
มรดกเป็นบ้าน ๒ หลัง แต่เขาไม่มี
ความสุขกับมรดกที่ได้รับหรือวัตถุ
นอกร่าง เนื่องจากจุดสนใจของชน
ประคัลภ์คือความสุขที่แท้จริงไม่ได้
อยู่ที่วัตถุภายนอก ตัวละครหลักของ
เขาจึงต้องมีความสุขกับวัตถุนอก
กายเพื่อสร้างความขัดแย้ง บุงกีเชื่อ
ว่าการเป็นเจ้าของวัตถุภายนอกนำ
มาซึ่งความสุข และเขาก็เป็นผู้ที่ทำ
ทุกสิ่งทุกอย่างในอำนาจเพื่อที่จะได้มันมา

วณิพกรำพึง จัดแสดงในรูป
แบบของละครเพลง สอดแทรกด้วย
เพลงพื้นบ้านที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น
เพลงขอทาน เพลงโหม่ง เพลงเหย่อย
เพลงกล่อมเด็ก เพลงเรือ เพลงฉ่อย
และเพลงอีแซวตลอดเรื่อง ละครเปิด
ฉากด้วยนักร้องหมู่นำเสนอกุณิมิหลัง
โดยทั่วไปของเรื่อง ที่ระเบียงมีการ
ตีกลองเข้าจังหวะเพลง คล้ายกับ
ละครกรีก การจัดฉากมีประสิทธิภาพ
และเป็นอิสระ โดยมีวงดนตรีบรรเลง

เป็นหลัก ละครเรื่องนี้มีการใช้ฉาก
๓ ด้านและมีบันไดไปสู่หลังคาโรง
ละครเพื่อใช้แทนหน้าผาเหนือทะเล
ด้วย มีที่นั่งชมเพิ่มเติมซึ่งหันไปทาง
ที่นั่งชมประธานและที่นั่งที่ระเบียง
ผู้แสดงสมทบแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งจะ
รวมตัวกันหรือแยกตัวตามที่การแสดง
แต่ละฉากจะกำหนด

ฉากของเรื่องคือหมู่บ้านเล็ก ๆ
ชื่อ **แลงยู** ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ
Tortilla Flat ตรงที่ตั้งอยู่บนเนินเขา
และไม่มีไฟฟ้าใช้ ผู้ชมได้รับรู้ว่
ไฟฟ้ากำลังจะเข้ามาถึงหมู่บ้านแลงยู
และมีจุดชมวิวยามเช้าชื่อ **ควนหัว
แหก** ซึ่งนักทัศนศาสตร์หลายคนตกลง
มาเสียชีวิตทุกปีเพราะหินที่นั่นลื่นมาก
แต่ในสวนชาวบ้านเองการเสียชีวิต
ของพวกเขาเกิดจากความประมาท
เล็กน้อย เช่น เมื่อปีที่แล้ว ลุงหมาก
สัปเหร่อเกิดถูกหอยไต่เงินมากเลย
สร้างบ้านเสีย ๒ หลัง แก่ดีใจกิน
เหล้าเลี้ยงฉลองจนเมาตกเขาตาย
บ้าน ๒ หลังจึงตกเป็นมรดกของ **บุญ
ทิง (Danny)**

ต่อมาผองเพื่อนของบุญทิงซึ่ง
เป็นพวกอรอนเร่ได้มาร่วมมีส่วนใน
โชคดีของเขาด้วย บุคคลเพียงคน
เดียวที่ยอมเสวนากับพวกนี้คือ **ยี่สุน**
(ซึ่งเป็นตัวละครที่มีส่วนผสมระหว่าง

Sweet Ramirez กับ **Senora Teresina
Cortez** สาวสวยซึ่งมีสามีหลายคน
และมีลูกเป็นโขยง) ยี่สุนชอบมา
ขลุกขลู่อยู่กับบุญทิงเพราะต้องการ
ได้บ้านของเขา

ในนวนิยาย แदनนี่ ซึ่งไปเป็น
ทหารกลับมาบ้าน พบว่าเขาได้รับ
มรดกเป็นบ้าน ๒ หลังจากลุง ใน
ละครชาติกำเนิดของบุญทิงไม่ชัดเจน
แม่ของเขาเป็นโสเภณี และพ่อก็อาจ
เป็นผู้ชายคนใดก็ได้ในหมู่บ้านแลงยู
แม้แต่ชื่อของเขาเองก็ไม่นิยว่าเขาไม่
เป็นที่ต้องการ ขณะที่แม่มีไปมั่วกับ
บรรดาเพื่อนชาย บุญทิงเติบโตขึ้น
มาในฐานะคนจรจัด ขาดทั้งญาติ
พี่น้อง เงินทอง และความรัก มีแต่
เพียงเพื่อนร่วมกินที่นำสมเพชพอ ๆ
กัน ได้แก่ **บุงกี ปลายู (Pablo)** เถร
(**Jesus Maria Corcoran**) วันเพ็ญ
(**Big Joe Portagee**) และ **โม่งแกละ
(The Pirate)** มาร่วมวงกินเหล้าหัว
ราน้ำ ชีวิตของบุญทิงเปลี่ยนไปชั่ว
ข้ามคืนจากการได้รับบ้าน ๒ หลัง
เป็นมรดก ความสุขของเขาโอบยิบ
ไปเหลือแต่เพียงความเศร้าโศกและ
ความยุ่งยาก

โดยรวมแล้วละครดำเนินตาม
โครงเรื่องของนวนิยายอย่างใกล้เคียง
ข้อแตกต่างที่สำคัญอยู่ที่ชนประคัลภ์

^๒ คณะละครมรดกใหม่, **มรดกใหม่** (กรุงเทพฯ) หน้า ๑๖-๑๘.

จัดการกับตัวละครอย่างไร ในขณะที่ตัวละครหลักในนวนิยายแต่ละตัวมีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ตามที่สไตน์เบกเน้น ละครจะเน้นที่การกระทำของตัวละครมากกว่า ซึ่งก็เหมาะสมสำหรับการแสดงบนเวที นอกจากบุญทึงและบั้งก็แล้ว ตัวละครตัวอื่นมีการพัฒนาอย่างผิวเผิน ผู้ชมจะเห็นเพียงการกระทำของพวกเขาเท่านั้น แต่ไม่สามารถเข้าถึงความคิดหรือความรู้สึกของพวกเขาได้ ความผูกพันที่สลับซับซ้อนระหว่างแดนนี่และผองเพื่อนซึ่งสไตน์เบกสร้างไว้อย่างสวยงามละเมียดละไมก็ขาดหายไปจากละครด้วย เวลาที่อ่านนวนิยาย ผู้อ่านจะเห็นความภูมิใจและศักดิ์ศรีของตัวละครได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าตัวละครนั้นจะยากจนหรือไร้การศึกษาเพียงใด

ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่แตกต่างไปจากนวนิยายคือ **จินกี (Chin Kee)** เจ้าของร้านจำหน่ายเสื้อผ้าและฉลาดแกมโกงซึ่งเข้ามาแทนที่ **ตอร์เรลลี (Torrelli)** พ่อค้าชาวอิตาลี ในละครไม่มีการกล่าวถึงจินกี ตัวเดิมซึ่งเป็นเจ้าของลานฆ่าห่านปลาหมึก การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามธรรมชาติและเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากคนจีนที่เป็นเจ้าของธุรกิจเป็นที่คุ้นเคยในสังคมไทย คนเหล่านี้กุมบังเหียนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะตามหมู่บ้านชนบท จินกีกับภรรยาคือ **จิ้นอ่ย (Chi Choi หรือ Mrs. Torrelli)** ซึ่งละโมภพอ ๆ กัน พยายามทุกวิถีทางที่จะเป็นเจ้าของบ้านของบุญทึง ไม่ว่าจะ

ด้วยเล่ห์หรือด้วยกล ในตอนท้ายของเรื่องสามีภรรยาคู่นี้ทำหน้าที่เสมือน Greek chorus เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับแล้ว Torrelli และภรรยาดูจะใจดีที่เดียว โดยเฉพาะ Mrs. Torrelli ซึ่งยอมให้พวกกวณิกหัวานล้อมจนต้องให้ไวน์พวกเขาไป ๑ คอว์ต แลกกับกางเกงยีนส์เก่า ๆ ๑ ตัวซึ่งในที่สุดก็ถูกขโมยไป

ตัวละครที่ชื่อ **รำฟิง** ซึ่งจะเป็นลูกค้าที่จะกู้เงินจากบริษัทที่บุญทึงและเพื่อนวางแผนจะตั้งขึ้นในอนาคตมีที่มาจาก **Senora Teresina Cortez** หญิงผู้ยากจนแถมมีลูกเป็นพรวนเลี้ยงลูกอย่างน่าสังเวชโดยการเทศอาหารลงบนพื้น ในนวนิยายผู้ให้อาหารเด็ก ๆ คือยายผู้ชราซึ่งเทถั่วต้มลงบนพื้นให้หลาน ๆ กิน ด้วยความเวทนาเด็ก บุญทึงกับเพื่อนจึงต้มข้าวต้มเปิดให้กิน แต่ความที่เด็กพวกนี้ไม่คุ้นเคยกับอาหารดังกล่าวจึงเสียชีวิตทันทีที่กินเข้าไป ในนวนิยายเด็ก ๆ ซึ่งกินตอร์ติยากับถั่วเป็นอาหารหลักไม่ได้ตาย แถมยังสุขภาพดี หลังจากเอาบ้านไปจำนองกับเจ้านี่แล้ว รำฟิงก็ผูกคอตายด้วยความสิ้นหวัง แต่ในนวนิยาย Senora Cortez ไม่ตาย แต่ตั้งครุภักโดยที่พ่อของเด็กในท้องคือเพื่อนคนใดคนหนึ่งของแดนนี่ ซึ่งเธอเองก็ไม่รู้ว่าคนไหน

ฉากชนชั้นในนวนิยายเกิดจากสถานการณ์มากกว่าคำพูด ละครสอดแทรกความหยาบคายของตัวละคร โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้

ภาษาและการกระทำ คำไทยนั้นเอื้อต่อการนำไปเล่นคำพ้องเสียงหรือมีความหมายเป็น ๒ นัย นักร้องเพลงพื้นบ้านและกวีที่มีไหวพริบสามารถด้นกลอนสดซึ่งมักมีความหมายแฝงในเรื่องเพศได้อย่างฉับพลันเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน เช่น บุญทึงจะตั้งชื่อลูกว่า **ดอกไม้** โดยมีชื่อเล่นว่า **อีดอก** ถ้าลูกเป็นผู้หญิง คำว่า **“อี”** เป็นคำโบราณที่ชาวชนบทมักใช้เรียกผู้หญิง โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง เพื่อแสดงความคุ้นเคยโดยไม่ถือเป็นการหยาบ ในทางตรงกันข้าม **“อีดอก”** ซึ่งมาจาก **“ดอกทอง”** เป็นคำดูถูกเหยียดหยามที่ใช้เรียกผู้หญิงสาส์อน อาจเป็นได้ว่าผู้กำกับพยายามแสดงให้เห็นภาพชาวบ้านที่เป็นแบบฉบับนั้นก็คือ ไม่มีการขัดเกลาและไม่มีการศึกษา อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่มุกตลกต่าง ๆ ซึ่งประกอบเป็นส่วนหนึ่งของละครไทย แม้แต่ในภาพยนตร์หรือละครที่เศร้ายิ่งที่สุดก็ยังมีที่สำหรับอารมณ์ขัน เช่น ในฉากที่บ้านหลังที่ ๒ ของบุญทึงที่เขายู่กับยี่สุ่น มีการโต้คารมกันอย่างเผ็ดร้อนและค่อนข้างหยาบโลนระหว่างพวกกวณิกกับบรรดาลูกสาวของยี่สุ่นคือ **อลิซาเบท ฮีเดโกะ** และ **เหมย์ฉิน** ซึ่งชื่อของทั้ง ๓ สาวบอกเป็นนัยถึงความหลายหลากนาชาติของผู้เป็นบิดา ทำให้ผู้ชมเกิดความขบขัน ผ่อนคลายอารมณ์

บทละครมีการปรับเปลี่ยนหลายอย่าง เพื่อที่ประเด็นบางประการจะได้ไม่ดูแปลกแยกสำหรับผู้ชมชาว

ไทย ลักษณะที่เป็นคริสเตียน เช่น การค้นหาสมบัติในคืนก่อนวันฉลอง **นักบุญแอนดรู** และการที่สุนัขของ **ไพเรต (Pirate)** มองเห็นภาพนิมิตศักดิ์สิทธิ์ ถูกเปลี่ยนเป็นความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจและเรื่องเหนือธรรมชาติแบบชาวบ้านไทยซึ่งเป็นที่คุ้นเคยมากกว่า ในตอนเริ่มแรกของละคร ผู้ชมเรียนรู้ว่าผองเพื่อนตามโหม่งแกละเข้าไปในป่าเพื่อจะดูว่าเขาซ่อนเงินที่สะสมได้จากการขายของป่าไว้ที่ไหน เงินนี้จะนำไปซื้อของเช่นหัวเจ้าพ่อซึ่งประทับอยู่ที่ศาลบนควนหัวแหกเพื่อขอบคุณที่เจ้าพ่อได้ช่วยรักษาสุนัขของโหม่งแกละจากโรคท้องร่วง (เพื่อจะตายด้วยโรคท้องผูกในภายหลัง) เป็นการปรับเปลี่ยนจากการซื้อเชิงเทียนทองคำสำหรับ**นักบุญฟรานซิส**ของคริสเตียน นับเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าการนำลักษณะที่เป็นเทศมาปรับให้เข้ากับฉากแบบไทย ๆ ทำได้อย่างไร

เมื่อเพื่อน ๆ ของบุญทิ้งรายงานว่าบ้านหลังหนึ่งของเขาถูกไฟไหม้ แต่ละครพยายามจะกล่าวหา กันและกันว่าเป็นผู้ทำให้ไฟไหม้ เมื่อไม่มีใครยอมรับผิดชอบ จึงได้ข้อยูติว่าเหล่าเป็นตัวการที่ทำให้ไฟลุกไหม้ คนไทยมักนำไวน้ำไปคู่กับสังคมของคนชั้นสูง ซึ่งจะไม่เข้ากันกับชีวิตชนบท ถ้าเป็นเหล่าต้มหม้อหรือเหล่าเถื่อนจะเหมาะสมกว่า

ในนวนิยาย แดนนี้ถูกหลอกให้ซื้อเครื่องดูดฝุ่นทั้ง ๆ ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ใน Tortilla Flat ละครนำหม้อหุงข้าว

ไฟฟ้ามาแทนที่เครื่องดูดฝุ่น ซึ่งดูเหมาะสมกับผู้ชมชาวไทยมากกว่า เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย และเครื่องดูดฝุ่นก็ไม่เข้ากันกับบ้านหลังคามุงจาก ทั้งราคาก็ยังแพงเกินกว่าที่พวกเขาบ้านจน ๆ จะมีปัญหาซื้อ

เรื่องจำนองบ้านและการจัดตั้งบริษัทเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ละครต่างไปจากนวนิยาย เรื่องนี้อาจนำเข้ามาเพื่อแสดงถึงนิสัยชอบวางแผนของบั้งก็ ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าพวกเขาจะเกียจคร้านหรือล่องไปลอยมาเพียงใด เขาก็ยังมีความผินแฉกเช่นคนอื่น ๆ ในนวนิยาย ตอร์เรลลี เจ้าเล่ห์ เป็นผู้หลอกแดนนี้ ซึ่งกำลังมาให้ขายบ้านให้ตนเองในราคาเพียง ๒๕ ดอลลาร์

บั้งก็อ่อนวอนให้เจ้าพ่อที่ศาลบนเขาช่วยให้เขาหาทางแก้ปัญหาได้ เมื่อเหลือบไปเห็นถุงเงินของโหม่งแกละซึ่งแขวนอยู่ที่ฝาบ้าน บั้งก็จึงปลดลงมาโดยตั้งใจจะเอาเงินในถุงไปไถบ้าน ปรากฏว่าในถุงมีแต่ก้อนหิน เมื่อค้นดูจนทั่วก็พบเหรียญหล่นลงมาจากตัววันเพ็ญ ซึ่งปฏิเสธเสียงแข็งว่าไม่ได้ขโมยไป ซึ่งละครดำเนินตามนวนิยายที่ **บิก โจ (Big Joe)** เป็นผู้ขโมยเงินไปจาก The Pirate โดยเพิ่มมุกตลกตรงที่เมื่อวันเพ็ญบอกว่าเงินเป็นของตนเอง เนื่องจากได้ทำเครื่องหมายไว้กับคนขโมยโดยการเสียบเหรียญ โหม่งแกละเลยบอกว่าเขาได้ไข้อูจจะระบายที่เหรียญเพื่อใครจะได้ไม่กล้าขโมยเงิน

ของเขา พอได้ฟังวันเพ็ญก็อาเจียนและถูกเพื่อน ๆ รุมซ้อมอย่างหนัก

พวกเขาถวิลพาคิดหาทางหาเงินมาไถบ้าน โดยตกลงกันว่าจะออกไปกับเรือหาปลาเพื่อจับปลาชนิดหนึ่งซึ่งปีหนึ่งจะเข้ามาหากินอยู่แถบนี้เพียงครั้งเดียว และว่ากันว่ามีราคาแพงราวกับทองคำ ทุกคนยกเว้นบุญทิ้งไปกันหมด ในนวนิยายไม่มีการกล่าวถึงการไปจับปลา บางทีละครอาจเติมฉากนี้เข้ามาเพื่อจะได้ใส่เพลงเรือเข้าไป

ผองเพื่อนกลับบ้านมือเปล่า จึงก็ให้เวลาพวกเขา ๒ วันเพื่อย้ายออกจากบ้าน ทันใดนั้น เรือที่มีปลาเต็มลำก็ปรากฏให้เห็น บั้งก็บอกว่าเรือของเขาแล่นไปพบเรือร้างที่มีปลาราคาแพงเต็มลำ เขาเสนอขายปลาและเรือให้เงินก็แลกเปลี่ยนกับสัญญาจำนองบ้าน แต่พ่อค้าเจ้าเล่ห์หลอกบั้งก็ให้หาทางให้บุญทิ้งเป็นคนไปหาเงินค่าไถบ้านและฉีกสัญญาทิ้งด้วยตัวเอง ขณะที่รอบุญทิ้ง บั้งก็สั่งให้เงินก็จัดอาหารดี ๆ ราคาแพงมาเพื่อที่จะเลี้ยงเพื่อน ๆ เงินก็เลยเสนอให้บั้งก็จัดงานเลี้ยงใหญ่สำหรับคนทั้งหมู่บ้านในรูปของงานวัดที่บ้านของบุญทิ้ง โดยมีการเก็บค่าผ่านประตูและค่าเล่นเกม การนำเสนอฉากงานวัดนี้ก็เพื่อผู้ชมที่เป็นชาวกรุงซึ่งไม่ค่อยมีโอกาสเห็นบ่อยนัก แต่แล้วเงินก็กับเงินฉวยกลับไปออกร้านขายของนานาชนิดในงานศพผู้ใหญ่บ้านซึ่งอยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำ โดยใช้ข้าวต้มฟรีและชิงช้า

สวรรค์เป็นเครื่องล่อให้ชาวบ้านไปร่วมงาน จึงทำให้นุญทั้งและเพื่อน ๆ ไม่มีทางหาเงินได้มากพอภายในเที่ยงคืน เนื่องจากเงินที่ได้มาจากการขายเรือและปลาถูกใช้ไปในการเตรียมจัดงานหมดแล้ว ฉะนั้นเห็นให้เห็นนิสัยที่ไร้ความเมตตาของพ่อค้าชาวจีน ซึ่งเป็นตัวโกงที่เป็นแบบฉบับในนวนิยายและเรื่องสั้นไทยเกี่ยวกับชีวิตชนบทหลายเรื่อง

บุญทั้งถามบั้งก็ว่าบ้านทำให้เขามีความสุขหรือไม่ เมื่อคำตอบคือใช่ บุญทั้งก็เผยว่าตัวเองไม่เคยมีความสุขกับบ้านเลย ตอนที่เขาไม่มีอาหารกินเขาก็ขโมยเอาได้ บ้านจึงไม่มีความสำคัญต่อชีวิต แต่เมื่อเขาได้เป็นเจ้าของบ้าน เขากลับรู้สึก

ว่าไม่สบายและเหน็ดเหนื่อย ขณะนี้เขามีความสุขที่ได้กลับสู่สภาพเดิม เขาไล่ทุกคนไปและประกาศว่าเขาไม่สามารถทนแบกภาระของโลกได้อีกต่อไปแล้ว

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเชิงละคร การแสดงดำเนินไปพร้อมกันทั้ง ๒ เวที โดยที่บนเวทีหนึ่งมีงาและออกตามหาบุญทั้ง ส่วนอีกเวทีหนึ่งบั้งก็กำลังมีปากเสียงกับจินก็ บุญทั้งเดินไปทางหน้าผาและยื่นมองความงามของดวงจันทร์ ท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยดวงดาว และทะเลที่เป็นประกายทันใดนั้นเขาปวดศีรษะขึ้นมาอย่างแรง และมีที่เท้าเจ็บปวดและหวาดกลัวมาก แต่ไม่ถึงขนาดคลุ้มคลั่งเท่าแดนนี้ เขาพูดว่าเหนื่อยเหลือเกิน ทนต่อไป

ไม่ไหวอีกแล้ว แล้วจึงกระโดดหน้าผาลงไป

ที่อีกเวทีหนึ่ง จินก็และจัน้อยอ้างว่าเมื่อบุญทั้งตายแล้ว บ้านของเขาที่ต้องตกเป็นของคนที่ทั้งสองชาวบ้านจึงช่วยกันรวบรวมเงินเพื่อมอบให้จัน้อย ซึ่งฉีกสัญญาเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยโยนใส่หน้าพวกฉกฉวยทุกคนออกไปหมดเหลือแต่ผองเพื่อนตะเกียงเกิดล้มคว่ำทำให้ไฟไหม้บ้านเพื่อน ๆ พยายามดับไฟแต่บั้งก็ห้ามไว้ บ้านจึงไหม้หมด เป็นสัญลักษณ์ว่าความทุกข์ทั้งปวงของพวกเขาจบสิ้นลงแล้ว ละครปิดฉากลงด้วยเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งสรุปแก่นของเรื่องไว้ในเชิงปรัชญา

อนิจจามนุษย์เอ๋ย
กอดเก็บเอาทุกสิ่ง
กิเลสและตัณหา
ไม่มีใครเฉลียวใจ
ไม่รู้ไม่มีไม่เป็น
จงตระหนักในความไม่มี

มิเคยเลยจะสุขจริง
วนวนวิ่งบนกองไฟ
ล้วนเอามากอดเก็บไว้
ความสุขไซ้ไรคือไม่มี
เพราะไม่เห็นจึงเป็นเช่นนี้
อยากสุขไซ้ขอเราจง...(ช่างแม่ง)^๓

แก่นเรื่องหลักของ **วณิพกรำพึง** ก็คือหัวใจของพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่อง **ไตรลักษณ์** คือ **อนิจจตา ทุกขตา และอนัตตตา** โดยทรงมุ่งให้มวลมนุษยบรรลุถึง **นิพพาน** หรือภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสระภาพสมบูรณ์ เนื่องจากการติดข้องเป็น

สาเหตุของกิเลส ถ้าเราไม่ติดข้องอยู่กับสิ่งใด ๆ เราจะไม่ทุกข์ทรมานจากการสูญเสียสิ่งนั้น ๆ **อัตตา** ทำให้เราอยากเป็นโน่นเป็นนี่ มีโน่นมีนี่ ถ้าเราสามารถกำจัดอัตตาแล้วบรรลุถึงนิพพานเราก็จะพบความสุข และความสุขที่แท้จริงก็คือความสงบทางใจ แม้แต่เมื่อร่างกายมีความ

เจ็บปวด ถ้าจิตของเราสงบแล้ว ความเจ็บปวดนั้นก็ไม่มีผลต่อจิตใจ ตรงกันข้าม ร่างกายอาจบรรเทาจากความเจ็บปวดนั้นก็ได้ โดยการฝึกปฏิบัติตาม **ไตรสิกขา** คือ **ศีล สมาธิ และปัญญา** เราอาจบรรลุถึงความสงบภายในได้

^๓ เรื่องเดียวกัน

ในตอนต้น บุญทึงเชื่อว่า การได้เป็นเจ้าของบ้าน หรือการครอบครองวัตถุจะทำให้เขามีความสุข เมื่อละครดำเนินไป เราจะเห็นว่าความเชื่อนี้ไม่เป็นความจริง ทรัพย์สินสมบัติของบุญทึงตั้งแต่จะนำความยุ่งยากและความทุกข์มาสู่เขา แต่เขาก็ไม่สามารถตัดขาดจากมันได้ เมื่อหาความสงบให้ตนเองไม่ได้ บุญทึงจึงเสียสติและเลือกที่จะไปให้พ้นจากโลกนี้

ไม่ว่า **วณิพกรำพึง** จะแตกต่างจาก *Tortilla Flat* เพียงใด ละครเรื่องนี้ก็ถือกำเนิดมาจากนวนิยายของ สไตน์แบ็ก เพื่อแสดงความนิยมชมชื่นในตัวนักประพันธ์ผู้นี้ ด้วยวิธีการของมันเป็นเอง **วณิพกรำพึง** ประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดสารอันเป็นสากลที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อไปยังผู้คนที่อยู่ในบ้านเมืองและวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปได้เป็นอย่างดี.

บรรณานุกรม

คณะละครมรดกใหม่, มรดกใหม่, มปท.

Punyanubhab, Sujib. **Some Prominent Characteristics of Buddhism**. Bangkok:

The Buddhist University Press, 1965.

Steinbeck, John. **Tortilla Flat**. New York: Penguin Books, 1986.

Abstract **Adapting John Steinbeck's *Tortilla Flat* as a Thai Musical Play** *Malithat Promathatavedi*

Associate Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand

Chonprakhan Chanrueang, the producer and director of the experimental New Heritage Drama Troupe which concentrates on the Thai heritage by contemplating the changes that take place in Thai society in order to find a suitable format for drama, has turned John Steinbeck's novel *Tortilla Flat* into a Thai musical play called *Waniphok Ramphueng* (The Vagabonds' Lament). Most of the characters and the plot remain close to the original, with only the names, incidents and surroundings adapted to suit the Thai audience. Danny, the protagonist, a jobless vagrant who spends his time drinking with a couple of friends happens to inherit two houses from his uncle. Since that time Danny's life has changed from being irresponsible and living from day to day to that of an owner of two houses and a changed status. Later on the houses burn down and, being unable to cope with all the stresses, he commits suicide.

In the play, Chonprakhan uses Buddhist concepts to show that real happiness does not come from owning properties which are external things. It comes from internal peace of mind. As Danny or Bunthing in the Thai version still clings to desires and cravings, which are the causes of suffering, he fails to attain internal peace and so destroys his own life.

Key words: John Steinbeck, New Heritage Drama Troupe, Chonprakhan Chanrueang, The Three Signs of Being